

บทที่ ๔

การปฏิสนธิและการตั้งครรภ์

ในคัมภีร์ปฐมจินดาได้กล่าวถึงต้นเหตุที่เกิดมนุษย์ ซึ่งแพทย์ทั้งหลายควรรู้ได้ดังนี้ว่า สัตว์ทั้งหลายเมื่อจะมีการปฏิสนธิขึ้นมา ต้องมีพร้อมด้วยบิดา - มารดา และต้องมีครบบริบูรณ์ของธาตุทั้ง ๔ คือ ปฐวีธาตุ ๒๐ อากาศธาตุ ๑๒ วาโยธาตุ ๖ เตโชธาตุ ๔ ซึ่งจะระคนเข้าด้วยกัน แล้วจึงมีการปฏิสนธิขึ้นในมดลูก เพื่อมีการเจริญเติบโตขึ้นก็จะเรียกว่า มารดามีการตั้งครรภ์เกิดขึ้น

๑. การปฏิสนธิ (ครรรภ์วาระกำเนิด)

สตรีมีรังไข่อยู่คู่หนึ่ง ภายในช่องท้องส่วนล่างข้างละหนึ่งรัง รังไข่นี้ประกอบด้วย ไข่เล็กๆ เป็นจำนวนมากซึ่งมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น เมื่อสตรีเริ่มสาวแล้วไข่จะค่อยเจริญเติบโตจนสุก ไข่ที่สุกนี้อยู่ติดกับพื้นนอกของรังไข่ก่อนเมื่อแก่เข้าจะเคลื่อนไปสู่ใจกลางของรังไข่ แล้วค่อยๆ เคลื่อนกลับมาที่พื้นนอกของรังไข่อีก ในที่สุดจะทะลุเยื่อหุ้มของรังไข่หลุดออกไปอยู่ในช่องท้อง แล้วต่อไปจะถูกดูดเข้าไปอยู่ในท่อรังไข่ ระยะที่ไข่แตกออกจากรังไข่จะเกิดประมาณวันที่ ๑๔ หลังจากวันมีระดู จากนั้นไปแผลตรงที่ไข่ทะลุออกมาจะเป็นเนื้อที่เล็กๆ เป็นก้อนสีแดงก่อน แล้วกลายเป็นสีเหลือง ซึ่งเจริญขึ้นเป็นลำดับ ตลอดเวลาที่ไข่ยังไม่ตาย ถ้ามีการผสมพันธุ์เกิดขึ้น ก้อนสีเหลืองที่รังไข่นี้ก็เจริญเติบโตมากขึ้น มีคุณภาพห้ามไข่อื่นในรังไข่ไม่ให้สุกได้อีก และเจริญเติบโตมากที่สุดในเดือนที่ ๓ ของการตั้งครรภ์ เริ่มละลายตัวสูญหายไปเมื่อตั้งครรภ์ได้ ๕ - ๖ เดือน และละลายตัวไปหมดเมื่อท้องครบ

ถ้าหากไข่ไม่ได้รับการผสมพันธุ์ ไข่จะมีชีวิตอยู่ได้เพียง ๔ - ๕ วัน และก้อนสีเหลืองที่ติดอยู่ที่รังไข่ก็ จะละลายไปพร้อมกับเยื่อบุพื้นภายในมดลูก (โพรงมดลูก) ซึ่งจะละลายตัวกลายเป็นระดูไหลออกมา เมื่อไข่ได้รับการผสมพันธุ์แล้ว ซึ่งโดยมากมักเกิดขึ้นภายในปีกมดลูก ต่อไปไข่จะไหลผ่านปีกมดลูกซึ่งกินเวลาราว ๓ - ๔ วันกว่าไข่จะผ่านปีกมดลูกเข้าไปอยู่ในโพรงมดลูก และยังคงลอยตัวอยู่ในมดลูกอีกประมาณ ๖ - ๗ วัน รวมระยะเวลาการเดินทางของไข่จากรังไข่เข้าสู่โพรงมดลูกทั้งหมดประมาณ ๑๐ วัน ในระหว่างนี้ไข่ได้อาหารจากไข่แดงและจากน้ำเลี้ยงของต่อมภายในมดลูกซึ่งซึมเข้าไปสู่ไข่ ในระหว่างที่ไข่เดินทางมาสู่มดลูกนี้มันจะมีการแบ่งตัวเรื่อยไป ขนาดของไข่ระยะนี้ประมาณ ๒ มม. ต่อไปไข่ฝังตัวลงในเยื่อบุของโพรงมดลูก บริเวณที่ไข่ฝังตัวลงไปโดยมากเป็นตอนบนบริเวณด้านหน้า หรือด้านหลังของโพรงมดลูก การส่งอาหารจากตัวผู้ตั้งครรภ์ให้แก่ไข่ผ่านทางเส้นโลหิตในระยะที่ไข่ที่ได้รับการผสมพันธุ์แล้วมาฝังตัวอยู่นี้ บริเวณบุโพรงมดลูกหนากว่าธรรมดา

26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53

ครั้นโลหิตตั้งขึ้นได้แล้วภายใน ๗ วัน ก็บังเกิดเป็นปฐมกะละละนั้นเรียกว่า *ชัฎเภาท* คือ มีระดูล้างหน้าที่ ๑ ถ้ามี
ตั้งนั้นก็ให้มารดาฝั้นเห็นวิปริต ก็รู้ว่าตั้งครรภ์
เมื่อครรภ์ตั้งขึ้นแล้ว มิได้วิปริตครบ ๗ วัน ก็ขึ้นเข้าดั่งน้ำล้างเนื้อ
เมื่อไปอีก ๗ วัน เป็นขึ้นเนื้อ
ไปอีก ๗ วัน เป็นสัณฐานดั่งไข่มู
ไปอีก ๗ วัน ก็แตกออกเป็นปญจสาขา ๕ แห่ง คือ ศีรษะ ๑ มือ ๒ เท้า ๒
ไปอีก ๗ วัน ก็เกิดเกศา โลมา นขา ทนต์ ลำดับกันไปดังนี้
ในขณะที่เมื่อครรภ์ตั้งขึ้นได้ ๑ เดือน ๑๒ วัน โลหิตจึงบังเกิดเวียนเข้าเป็นตานกยูง ที่หัวใจเป็นเครื่องรับดวงจิต
วิญญาณ ถ้าทารกในครรภ์เป็นเพศหญิง โลหิตจะเวียนซ้าย ถ้าเป็นเพศชายจะเวียนขวา แต่ไม่ได้ปรากฏออกมา
ครั้นเมื่อครรภ์ครบไตรมาสแล้ว โลหิตนั้นก็แตกออกไปตามปญจสาขา
เมื่อตั้งครรภ์ได้ ๔ เดือน จึงมีอาการครบ ๓๒ ประการ ซึ่งจะบังเกิดตาและหน้าผากก่อน ส่วนอื่นๆ จะเกิดขึ้น
เป็นอันดับไป
เมื่อตั้งครรภ์ได้ ๕ เดือน จึงมีจิตและเบญจขันธ์รู้จักร้อนและเย็น เมื่อมารดารับประทานอาหาร เผ็ดร้อนเข้าไป
ก็จะตื่นทุรนทุราย ขณะที่อยู่ในครรภ์มารดา ทารกจะอยู่ในท่าหนึ่งอย่างๆ กอดเข่ากำมือไว้ได้คาง หันหน้าเข้าสู่กระดูก
สันหลังของมารดา หันหลังออกข้างนาภี
อวัยวะหุ้มห่อและเลี้ยงทารก
ทารกขณะที่อยู่ในมดลูก มีอวัยวะต่างๆ หุ้มห่อเลี้ยงดู ดังต่อไปนี้
๑. รก เมื่อเส้นโลหิตจากเยื่อบุโพรงมดลูกมาเลี้ยงไข่มุมมากขึ้น รวมกันเป็นบริเวณหนาฝังติดอยู่ กับพื้นมดลูก
ต่อไปส่วนนี้เริ่มกลายเป็นรก เมื่อทารกมีอายุได้ ๒ เดือน และจะเป็นรกโดยครบถ้วน เมื่อทารกมีอายุ ๔ เดือน ด้านหนึ่ง
ยึดแน่นมีเส้นโลหิตเดินติดต่อกับพื้นมดลูก รกมีหน้าที่นำอาหารและออกซิเจนจากมารดาไปสู่ทารก โดยรวมกันไหลเข้า
สู่เส้นโลหิตของสายสะดือของทารก แล้วนำของเสียซึ่งร่างกายใช้แล้วกลับไปสู่ตัวมารดาเพื่อถ่ายเท ลักษณะของรกเมื่อ
ครบคลอดมีลักษณะคล้ายน้ำตาลปี๊บขนาดโตประมาณ ๗-๘ นิ้วพุด และหนักประมาณครึ่งกิโลกรัมทางด้านที่หุ้มเข้า
หาตัวทารก คือ ทางที่สายสะดือเกาะมีลักษณะสีนเรียบ เพราะมีเยื่อถุงหุ้มทารกอยู่อีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่
ป้องกันโลหิตของมารดาไม่ให้ไหลย้อนไปสู่ทารกในครรภ์ได้อีกเพราะความดันโลหิตของมารดาสูงกว่าของทารก
ถ้ามีการไหลติดต่อกันโดยตรง ความดันโลหิตของมารดา จะทำให้อวัยวะของเด็กทนไม่ได้ ตัวยาวและเชื้อโรคที่
อยู่ในกระแสโลหิตของมารดามีโอกาสเข้าถึงเด็กได้ เช่น มารดาเป็นไข้รากสาด หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์บางชนิด
(เช่น ซิฟิลิส เอดส์ เป็นต้น) เด็กก็มีโอกาสได้รับเชื้อด้วย

55 **๒. สายสะดือ** เป็นสายที่ติดต่อระหว่างเด็กกับรก ภายในสายสะดือมีเส้นโลหิตแดง ๒ เส้น นำโลหิตจาก
 56 มารดามาสู่ตัวทารก และเส้นโลหิตดำ ๑ เส้น นำโลหิตจากทารกไปสู่มารดา สายสะดือมีเยื่อเหนียวอย่างเดียวกันกับ
 57 เยื่อของถุงหุ้มตัวทารก สายสะดือยาวประมาณ ๒๐ - ๒๒ นิ้วฟุต เมื่อครบกำหนดคลอด สายสะดือมักจะบิดเป็นเกลียว
 58 ประมาณ ๑๐ รอบ ส่วนที่เกาะติดกับรก มักจะเป็นบริเวณกึ่งกลางของรก แต่ที่ออกไปอยู่ด้านข้างก็มีบ้างบางที่อยู่มาก
 59 รกเลยก็มี บางรายเกาะอยู่ที่เยื่อหุ้มเด็กข้างๆ รกก็มีตำแหน่งการเกาะของสายสะดือกับรกดังลักษณะนี้ เวลาคลอดมี
 60 อันตรายมาก สายสะดือนี้น้ำเด็กดิ้นมากจน สายสะดือบิดเป็นเกลียวมากๆ ทำให้โลหิตมารดาไปสู่เด็กไม่ได้ เด็กอาจจะ
 61 เสียชีวิตได้

62 การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะต่างๆ ของมารดาเนื่องจากการตั้งครรภ์

63 การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะต่างๆ ของหญิงจากการตั้งครรภ์มีหลายอย่าง เราแบ่งได้เป็นส่วนๆ ดังนี้

- 64 ๑. การเปลี่ยนแปลงเฉพาะที่
- 65 ๒. การเปลี่ยนแปลงโดยทั่วไป
- 66 ๓. การเปลี่ยนแปลงของการเผาผลาญของร่างกาย
- 67 ๔. การเปลี่ยนแปลงของต่อมไม่มีท่อภายในร่างกาย

68 **๑. การเปลี่ยนแปลงเฉพาะที่ได้แก่** การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะในบริเวณช่องเชิงกราน หน้าท้อง ถัน (เต้านม) และผิวหนัง การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ และมากขึ้นเวลาครรภ์แก่

70 **๑.๑ มดลูก** มดลูกจะโตขึ้นตามลำดับ น้ำหนักจะเพิ่มมากขึ้น ก่อนตั้งครรภ์ มดลูกหนัก ประมาณ ๕๐ กรัม ใน
 71 โพร่งมดลูกมีน้ำบรรจุอยู่ราว ๒ ซีซี. เวลาครรภ์ครบกำหนดคลอดมีน้ำหนักราว ๑,๐๐๐ กรัม จูได้ราว ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐
 72 ซีซี. หรือมากกว่านั้น นอกจากนั้นมดลูกยังขยายทั้งขนาดและจำนวนของกล้ามเนื้อ เส้นโลหิตต่างๆ ที่เยื่อหุ้มมดลูกก็โต
 73 ตามไปด้วย ทำให้โลหิตไหลเวียนมากขึ้น ปลายเดือนแรกมดลูกโตเพียงเล็กน้อย ปลายเดือนที่สองโตเท่าไข่เป็ด
 74 ปลายเดือนที่สามโตเท่าหัวทารก ราวสัปดาห์ที่ ๑๔ จะคลำพบมดลูกอยู่เหนือหัวเหน่า (ระดับยอดมดลูกอยู่ราวกึ่งกลาง
 75 ระหว่างหัวเหน่ากับสะดือ) ในราวปลายเดือนที่ ๖ ยอดมดลูกอยู่ที่สะดือพอดี ยอดมดลูกจะสูงสุดในสัปดาห์ที่ ๓๔
 76 ต่อไปจะ ลดต่ำลงมาซึ่งเรียกว่า *ท้องลด* เกิดขึ้นจากหัวเด็กลงไปอยู่ในช่องเชิงกรานส่วนล่าง ซึ่งมักจะพบในสัปดาห์ที่
 77 ๔๐ มดลูกของหญิงตั้งครรภ์มักจะเอียงไปข้างขวามากกว่าข้างซ้าย และมีลักษณะอ่อนนิ่ม จะตั้งต้นนิ่มที่มดลูก
 78 ส่วนล่างก่อน จะพบว่า ปากมดลูกนิ่มมาก ซึ่งเป็นอาการอย่างหนึ่งของการตั้งครรภ์ มดลูกมีการบีบตัวอยู่ตลอดเวลา
 79 และมีมากขึ้นเมื่อท้องใกล้ครบกำหนด ซึ่งการบีบตัวของมดลูกนี้ไม่ทำให้เกิดอาการเจ็บ ปวด นอกจากสตรีที่มีโรค
 80 ประสาทอ่อน แม้เด็กดิ้นก็รู้สึกปวดได้ การบีบตัวของมดลูกนี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้รู้ได้ว่ามดลูกนั้นตั้งครรภ์หรือเปล่า การบีบ
 81 ตัวของมดลูกใน ๒ - ๓ เดือนแรกมีประมาณครั้งละ ๒ - ๓ วินาที และเกิดประมาณ ๒๐ นาทีต่อครั้ง มดลูกจะบีบตัว
 82 มาก และแรงกว่าธรรมดาเมื่อถึงกำหนดระยะมีระดูของหญิงตั้งครรภ์ เพราะฉะนั้นถ้าเกิดการแท้งมักเกิดตรงกับระยะมี
 83 ระดู จึงควรระวังมากสำหรับคนท้องในเมื่อถึงระยะเวลามีระดู

85 ๑.๒ ช่องคลอด จะมีโลหิตหลอเลียงมากขึ้น จึงมีสีม่วงช้ำตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ จะยึดได้มากขึ้นเนื่องจากมีโลหิต
86 มาหลอเลียงมาก น้ำหลอเลียงช่องคลอดในระยะนี้มีสภาพเป็นกรดมากขึ้น แคมปากช่องคลอดก็เปลี่ยนเป็นสีม่วงช้ำ
87 เช่นกัน

88 ๑.๓ กล้ามเนื้อ เอ็น ข้อกระดูกในบริเวณช่องเชิงกราน เหล่านี้นุ่มยืดและเคลื่อนไหวได้มากขึ้น ตั้งแต่อายุครรภ์
89 ราว ๕ เดือน เพื่อช่วยให้คลอดง่ายขึ้น

90 ๑.๔ หน้าท้อง จะพบการเปลี่ยนแปลงได้ชัดในครึ่งหลังของการตั้งครรภ์ เพราะว่าในระยะแรกๆ มดลูกยังอยู่
91 ในเชิงกราน เมื่อมดลูกค่อยๆ ยึด หน้าท้องจะค่อยๆ ยึดบางออกไปทุกที่จนผิวหนัง หน้าท้องส่วนล่างแตกเป็นเส้นๆ ถ้า
92 คนท้องแรกๆ จะเป็นสีชมพูอ่อนๆ ครรภ์หลังๆ มีสีเขียวๆ รอยแตกของหน้าท้องนี้จะปรากฏในราวท้อง ๘ เดือนขึ้นไป
93 นอกจากนี้จะมีเส้นดำปรากฏขึ้นอีกเส้นหนึ่งตรงกลางท้องจากหัวเหน่าไปถึงสะดือ เส้นนี้เห็นชัดในตอนหลังของการ
94 ตั้งครรภ์ และจะค่อยๆ จางหายไป หลังจากคลอดแล้ว

95 ๑.๕ นม แบ่งได้เป็นสองส่วนคือ ส่วนเต้านมและส่วนบริเวณหัวนม ทั้งสองส่วนนี้จะโตขึ้นตั้งแต่ท้องได้ ๑
96 เดือนขึ้นไป เต้านมจะคัดเพราะมีไขมันมาเพิ่มที่ได้ผิวหนัง ทำให้มารดาารู้สึกปวดตึงบ้างเล็กน้อย ปลายเดือนที่สองต่อม
97 น้ำนมโตมากขึ้น คลำพบต่อมเป็นก้อนภายในเต้านม และในระยะต่อๆ ไปบริเวณเต้านมมีเส้นโลหิตดำปรากฏอยู่ใต้
98 ผิวหนังเป็นเส้นเขียวๆ เวลาบีบเต้านมจะพบว่ามีน้ำใสๆ ออกมาเล็กน้อย แต่ในระยะครรภ์ครบกำหนดคลอด น้ำนี้จะ
99 เปลี่ยนเป็นน้ำเมือกขุ่นขาว หัวนมจะใหญ่ขึ้น สีดำจัดขึ้น มีเม็ดดำๆ เล็กๆ ล้อมรอบหัวนมคล้ายกับหนามพองตัวโตขึ้น
100 ราว ๑๐ - ๒๐ เม็ด และเมื่อครรภ์แก่เข้าจะมีจุดดำๆ รอบหัวนมกว้างขึ้นทุกที่ แต่สีเข้มน้อยกว่า

101 ๑.๖ ผิวหนัง นอกจากการเปลี่ยนแปลงของผิวหนังบริเวณนมและหน้าท้องแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงที่ผิวหนัง
102 บริเวณหน้าอก คือปรากฏเป็นจุดดำๆ ทั้งสองข้างของโหนกแก้มและดั้งจมูก ทำให้มีรูปร่างคล้ายผีเสื้อ โดยสมมติเอาดั้ง
103 จมูกเป็นตัวผีเสื้อ หลังจากคลอดแล้วจุดดำๆ พวกนี้จะค่อยๆ หายไปบางคนมีครรภ์บ่อยๆ และมีจุดดำๆ ขึ้นซ้ำๆ กันใน
104 เวลาตั้งครรภ์ หลังคลอดแล้วจุดดำๆ นี้จะมีอยู่ ตลอดชีวิต

105

106 ๒. การเปลี่ยนแปลงโดยทั่วไปของร่างกาย ได้แก่สิ่งต่อไปนี้

107 ๒.๑ ระบบทางเดินของอาหาร เกิดการเปลี่ยนแปลงอันแรกคือ มีคลื่นไส้อาเจียนในเวลาเช้าๆ หลังจากลุกขึ้น
108 จากที่นอน หรือหลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้ว มีราว ๒ ใน ๓ ของจำนวนผู้ตั้ง ครรภ์ทั้งหมดและมักเป็นคนที่มี
109 ครรภ์เป็นครั้งแรก และคนเป็นโรคประสาทอ่อน มักตั้งต้นแต่อาทิตย์ที่ ๘ ถึงอาทิตย์ที่ ๑๒ สิ่งนี้อาเจียนออกมาเป็น
110 อาหารที่รับประทานเข้าไปหรือน้ำลายใสๆ ถ้าเป็นมากๆ อาจอาเจียนเอาน้ำดีออกมามีอาการเหมือนเมาคลื่น แต่หา
111 ต้นเหตุไม่ได้แน่นอนและแก้ไขยาก แต่ไม่ทำให้ร่างกายทรุดโทรม เพราะว่าอาเจียนในเวลาเช้าเท่านั้น บางคนแพ้มากๆ
112 มีอาเจียนตลอดวัน แม้แต่ดื่มน้ำก็อาเจียนทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย ฟันของคนท้องจะพบว่า ฟันผุได้ง่าย เพราะหินปูน
113 มารดารับประทานเข้าไปนั้นทารกเอาไปใช้ในการสร้างกระดูกเสียเป็นอย่างมาก การอยากกินอาหารผิดๆ แปลกๆ มี
114 เสมอ

115

116 เช่น อยากรับประทานของเปรี้ยว ของขม ดินเผา เกลือ หรือพิสดารอื่นๆ ในสามเดือนแรก มีท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ท้องผูก
117 และเบื่ออาหารเสมอ แต่ในสามเดือนหลังก่อนคลอดรับประทานอาหารได้ ทำให้อ้วนใหญ่ แข็งแรง แต่ท้องคงผูกเสมอ
118 เพราะมดลูกกดบนลำไส้ใหญ่

119 ๒.๒ ระบบทางเดินของโลหิต จะมีการเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้

120 ๒.๒.๑ จำนวนโลหิตจะเพิ่มขึ้นราว ๑๕ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนโลหิตทั้งหมดในระยะตั้งครรภ์ เพราะฉะนั้นคน
121 ท้องแก่จึงมีหน้าตาสดใสแข็งแรง และรู้สึกว่าร่ากายสมบูรณ์ที่สุด การที่มีโลหิตมากขึ้นเพราะว่าอวัยวะต่างๆ ของ
122 ร่างกายหลายอย่างเจริญเติบโตขึ้น ต้องการโลหิตมาเลี้ยงมาก แต่เป็นน้ำหล่อเลี้ยงโลหิตมากกว่าเม็ดโลหิต ฉะนั้นเมื่อ
123 นับเม็ดโลหิตจะเห็นได้ว่ามีเม็ดโลหิตน้อยไปเล็กน้อย คนไข้จึงบวมได้ง่าย เม็ดโลหิตขาวเพิ่มมากขึ้นเพื่อต่อสู้กับพิษเกิด
124 จากการตั้งครรภ์ (ขณะตั้งครรภ์โลหิต ๑ คิวบิกมิลลิเมตร มีเม็ดโลหิตขาวประมาณ ๑๕,๐๐๐ เม็ด ซึ่งตามธรรมชาติมี
125 เพียง ๘,๐๐๐ เม็ด) นอกจากนี้ ส่วนผสมที่ทำให้โลหิตแข็งเร็วก็มีมากขึ้น ซึ่งเป็นภาวะปกติที่ร่างกายปรับตัวขึ้น เพื่อ
126 ป้องกันมิให้มารดาเสีย โลหิตมากเกินไปในเวลาคลอด

127 ๒.๒.๒ หัวใจ หัวใจต้องทำงานเพิ่มขึ้นโดยไม่รู้สึกผิดปกติ มีผลให้กล้ามเนื้อของหัวใจโตขึ้น เพราะจำนวน
128 โลหิตมีเพิ่มขึ้นประการหนึ่งและหัวใจถูกดันขึ้นไปเนื่องจากมดลูกโตขึ้นอีกประการหนึ่ง ฉะนั้นผู้ที่เป็โรคหัวใจพิการอยู่
129 แล้ว ในเวลาครรภ์แก่หัวใจมักทำงานไม่ไหว จึงไม่ควรมิบุตร

130 ๒.๒.๓ ความดันของโลหิต ในครั้งแรกของการตั้งครรภ์ไม่มีเปลี่ยนแปลงอย่างใด ในครั้งหลังของการตั้งครรภ์
131 ความดันจะต่ำเล็กน้อย และสูงขึ้นเล็กน้อยเมื่อใกล้คลอด แต่เมื่อคลอดเสร็จแล้วจะลดลงทันที และจะต่ำอยู่ราว ๕ วัน
132 หลังคลอด แล้วจะขึ้นมาสู่ระดับปกติ

133 ๒.๓ ระบบทางเดินหายใจ ในระยะหลังๆ ของการตั้งครรภ์ มดลูกจะดันปอดขึ้นไปในที่จำกัดจึงทำให้การ
134 หายใจลำบากมาก ปอดต้องทำงานมากขึ้น ทำให้รู้สึกเหนื่อยง่าย แต่อาการเหล่านี้จะ หายไปหลังจากคลอดแล้ว
135 ประมาณ ๑๐ วัน ฉะนั้นผู้ป่วยเป็นวัณโรคจึงมักมีอาการกำเริบมากขึ้น เพราะ ปอดทำงานมากในระยะนี้

136 ๒.๔ ระบบทางเดินปัสสาวะ จะกล่าวได้เป็นอย่างไร ดังนี้

137 ๒.๔.๑ ไตจะทำงานมากขึ้นในระยะหลังของการตั้งครรภ์เพื่อขับของเสียของมารดาและเด็กออกมา ฉะนั้นคน
138 ที่เป็นโรคไตพิการอยู่แล้ว ไตจะพิการมากขึ้น และยังทำให้เกิดการตั้งครรภ์มีพิษได้ง่ายด้วยตามธรรมชาติของ
139 หญิงตั้งครรภ์ไม่ควรมิใช่ชาว ปัสสาวะที่มีไข่ขาว แสดงว่าเริ่มเกิดการตั้งครรภ์มีพิษแล้ว ถ้าจะตรวจเพื่อให้แน่นอนต้องสวน
140 ปัสสาวะออกมาตรวจ

141 ๒.๔.๒ ปริมาณน้ำปัสสาวะจะเพิ่มจำนวนจากเดิมประมาณ ๑ ใน ๔ ส่วน รวมทั้ง กระเพาะปัสสาวะของหญิง
142 ตั้งครรภ์ถูกมดลูกกดไว้ จึงทำให้ถ่ายปัสสาวะบ่อยครั้ง

143 ๒.๕ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวแก่ระบบประสาท ทำให้เกิดอาเจียนในเวลาเข้าดังกแล้วข้างต้น อาจมีนิสัยใจ
144 คอคตรงกันข้ามกับเมื่อยังไม่ได้ตั้งครรภ์ พูดอะไรไม่แน่นอน ทำอะไรไม่ใคร่คิด

145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172

๓. การเผาผลาญของร่างกาย การเผาผลาญของส่วนต่างๆ ของร่างกายจำเป็นต้องเพิ่มมากขึ้นเพราะทั้งมารดาและเด็กมีการเผาผลาญในอวัยวะต่างๆ ขึ้นด้วยกันในระยะเวลาเดียวกัน

๔. ต่อมไม่มีท่อในร่างกาย ต่อมที่ไม่มีท่อในร่างกาย เช่น ไทรอยด์ ตับอ่อน ต่อมแอดรีนอล เป็นต้น จะเจริญเติบโตขึ้นทุกๆ ต่อม และต้องทำหน้าที่มากกว่าธรรมดา

เมื่อครรภ์จวนจะครบกำหนดคลอด อวัยวะต่างๆ ของช่องทางคลอดก็ขยายตัวขึ้น แม้กระทั่งกระดูกเชิงกราน ผนังท่อน้ำนมมีการยืดขยายตัวโตขึ้นเป็นลำดับ เป็นเพราะร่างกายเตรียมตัวสำหรับคลอด บุตรซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ

มดลูกของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์จะมีขนาดโตขึ้น เพราะทารกอยู่ในมดลูก มดลูกก็ขยายตัวขึ้น ให้พอกับ ทารกที่อยู่ในครรภ์ ที่ปากมดลูกของผู้หญิงเมื่อยังไม่ได้ตั้งครรภ์คลำดูจะเหมือนเอามีอกดที่ปลายจมูก ส่วนกล้ามเนื้อที่หุ้มห่อลูกก็จะขยายกว้างขวางออกไปอีก และเอ็นที่ยึดมดลูกก็จะยืดออกมามากกว่าเดิม

เมื่อครรภ์ได้ตั้งขึ้นแล้วสามเดือน มารดาจะรู้สึกว่าการตั้งครรภ์สำหรับท้องแรก หรือที่เรียกว่าท้องสาว จะดันข้างกว่าท้องหลัง หรือท้องต่อไป เพราะหนึ่งท้องยังตั้งอยู่รัดทารกแน่นกว่าท้องหลัง (เพิ่มเติมจากผู้เขียน) บางตำราก็บอกว่าสี่เดือน จะรู้สึกว่าการตั้งครรภ์ในวันคลอดอีก ๖ เดือน หรืออีก ๗ เดือน ครบ ๒๘๐ วัน ยังเอาแน่ไม่ได้ ขอให้พิจารณาเองด้วยสังเกตจำได้ว่าวันครบแน่ ๙ เดือน หรือ ๒๘๐ วัน อาจจะขาดหรือเกินได้ก็ไม่ถึงสิบวันเป็นธรรมดา

น้ำทูนหัวหรือน้ำคร่ำ

น้ำทูนหัวหรือน้ำคร่ำนี้ เกิดขึ้นในเยื่อบางๆ เป็นถุงน้ำเรียกว่า ถุงน้ำคร่ำหรือถุงน้ำทูนหัว เป็นน้ำที่มีสีเหลืองอ่อนๆ เมื่อแรกเกิดเป็นน้ำใสๆ รสเค็ม กร่อย ครั้นทารกในครรภ์อายุได้หกเดือน น้ำคร่ำก็จะ ชันเข้ามิกลิ้นแรงสาบๆ มีสีเปลี่ยนแปลงไป เช่น เขียวบ้าง เหลืองบ้าง ถ้าน้ำคร่ำวิปริต จะเป็นสีแดงอันตราย ซึ่งควรระวังแก้ไข ในน้ำคร่ำมีธาตุต่างๆ เช่น ยูรีน น้ำตาล ยูเรีย และซัลเฟต ฯลฯ น้ำคร่ำ ในระยะแรกมีเล็กน้อย ต่อไปจะเกิดมีมากจนท่วมตัวทารก

ประโยชน์ของน้ำคร่ำ เพื่อหล่อเลี้ยงทารกในครรภ์ไม่ให้ทารกถูกกระทบกระเทือนจากของแข็ง และเป็นเครื่องถ่วงให้มดลูกพองตัวอยู่เสมอ จะหดเหี่ยวตัวลงไม่ได้ ทารกอยู่ในที่หลวมตัวจะหมุนตัวได้สะดวกโดยน้ำคร่ำจะดันถุงน้ำคร่ำให้ตุงออกมาที่ปากมดลูก ทำให้มดลูกขยายตัวกว้างออกทุกที่จนกว่าทารกจะออกได้และช่วยให้เป็นการหล่อเลี้ยงเส้นให้ทารกคลอดสะดวกได้อีก

ถ้าน้ำคร่ำมากเกินไปกว่า ๒ ขวดเปียร์ บางรายมีตั้ง ๖ - ๘ ขวดเปียร์ จะสังเกตได้ว่ารูปร่างท้องไม่ยาวรี แต่ท้องจะกลมใหญ่ คลำดูส่วนของทารกไม่ใคร่พบ ฟังหัวใจของทารกไม่ใคร่ได้ยิน ผนังหน้าท้องแบนราบมาก ทำให้ตาของทารกผิดปกติ ร่างของทารกถูกบังคับจากการหดตัวของมดลูก ส่วนน้ำจึงไม่เข้าช่องเชิงกราน เมื่อถุงน้ำคร่ำแตกจะมีน้ำคร่ำมากจะไหลออกมา

174 การให้การดูแลแก่หญิงตั้งครรภ์ เมื่อมีผู้มาฝากครรภ์ ผดุงครรภ์ควรทำดังต่อไปนี้

175 ๑. การซักประวัติของ

176 ๑.๑ อายุ ที่อยู่ อาชีพ ระยะเวลาการแต่งงาน

177 ๑.๒ ประวัติทั่วไป แบ่งออกได้เป็น

178 ๑.๒.๑ *ประวัติครอบครัว* ซักถามถึงภาวะการเจ็บป่วยทางสามีและบุคคลในครอบครัว ทั้ง ๒. ฝ่าย อาจมีผล
179 ต่อการตั้งครรภ์ เช่น ประวัติโรคเลือด หรือโรคทางกรรมพันธุ์อื่นๆ

180 ๑.๒.๒ *ประวัติการเจ็บป่วย* ในอดีต ที่เกิดขึ้นในระยะก่อนตั้งครรภ์ เหตุผลที่ต้องให้ความสนใจเพราะ โรคและ
181 ความเจ็บป่วยบางประเภท อาจมีผลต่อสุขภาพของมารดาและทารกขณะตั้งครรภ์ เช่น อากาศขาดอาหาร, โรคปอด ไ
182 หอบ, โรคหัวใจ (มีอาการบวม หอบ เหนื่อย หรือ อาการเหนื่อยง่าย), โรคไต (ประวัติการถ่ายปัสสาวะสีน้ำตาล้ำเนื้อ
183 และการบวม)

184 ๑.๒.๓ *ประวัติการคลอด* ต้องซักถามถึง จำนวนครั้งของการแท้งและการตั้งครรภ์ อาการผิดปกติในช่วงก่อน
185 คลอด วิธีการคลอดและประวัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับทารกคลอดบุตรในครรภ์ ก่อนๆ อาการผิดปกติในช่วงหลังคลอด
186 จำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน

187 ๑.๒.๔ *ประวัติการมีระดู* ต้องซักถามถึง อายุของการมีระดูครั้งแรก อาการในระยะ ก่อนมีระดู ประวัติการมี
188 ระดูครั้งสุดท้าย ซึ่งจะนำไปใช้ในการคาดคะเนกำหนดการคลอดในครรภ์นี้ได้

189 ๑.๒.๕ *อาการผิดปกติที่ต้องพบแพทย์* ซักถามถึง ประวัติการมีเลือดออกทางช่องคลอด อาการบวมบริเวณ
190 หน้า นิ้วมือ เท้า, อาการปวดศีรษะมากและปวดติดต่อกันเป็นเวลานาน, อาการตาพร่า หรือมองเห็นวัตถุไม่ชัด, อาการ
191 ปวดท้อง, อาการอาเจียนติดต่อกันเป็นเวลานาน, อาการไข้ หนาวสั่น, ประวัติการมีน้ำใสๆ ไหลออกมาทางช่องคลอด,
192 เด็กไม่ดิ้น

193 ๑.๒.๖ *การนัดตรวจครรภ์* แพทย์จะนัดให้มาตรวจบ่อยครั้งขึ้นเมื่อครรภ์ใกล้ครบ กำหนด โดยจะเริ่มตั้งแต่
194 มารดามีอายุครรภ์ ๒๘ สัปดาห์ นัดตรวจทุกเดือน และอายุครรภ์ ๒๘ - ๓๖ สัปดาห์ นัดตรวจทุก ๒ สัปดาห์ อายุครรภ์
195 ๓๖ สัปดาห์ นัดตรวจทุก ๑ สัปดาห์

196 ๑.๒.๗ *การตรวจครรภ์* ผดุงครรภ์ต้องตรวจครรภ์มารดาเพื่อค้นหาสิ่งผิดปกติที่อาจเกิดขึ้น และหาทางป้องกัน
197 ให้การคลอดครั้งนี้ปลอดภัยทั้งมารดาและบุตร โดยแนะนำให้มารดาไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลทันทีที่ทราบว่าตั้งครรภ์

198 ๑.๒.๘ *การตรวจเลือด* ถ้ามารดาไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล จะต้องได้รับการตรวจ เลือดเพื่อหาเชื้อกามโรค
199 หรือตรวจหาอาการผิดปกติหรือโรคอื่นๆ ตามที่แพทย์สงสัย

200 ๑.๒.๙ *ตรวจปัสสาวะ* เพื่อหาน้ำตาลและไข่ขาวในปัสสาวะทุกครั้งไปตรวจครรภ์ ตามนัด

201 ๒. การให้คำแนะนำผู้ตั้งครรภ์

202 เป็นสิ่งสำคัญที่สุดควรให้หญิงมีครรภ์เข้าใจว่า การตั้งครรภ์ไม่ใช่โรคหรือความเจ็บป่วย แต่เป็นการ
203 เปลี่ยนแปลงของร่างกายชั่วคราวหนึ่งเท่านั้น อาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นสามารถป้องกันหรือควบคุม

204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227

แก้ไขให้เกิดอาการน้อยลงได้ ถ้าปฏิบัติตามคำแนะนำ ฉะนั้นการให้คำแนะนำแก่มารดาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการ
ฝากครรภ์ เพราะจะทำให้มารดาได้เข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นแก่ตน และจะได้ให้ความร่วมมือกับแพทย์และผดุงครรภ์ในการ
ตรวจรักษา เมื่อเริ่มตั้งครรภ์ในระยะแรกหรืออายุครรภ์ได้ ๑-๒ เดือน จะมีอาการแพ้ ท้องคลื่นเหียน อาเจียนในตอนเช้า
เป็นเพราะเส้นประสาทของมดลูกติดต่อกับกระเพาะอาหารจึงมีอาการคลื่นเหียนคือ การแพ้ท้อง ในหญิงตั้งครรภ์แต่ละ
คนจะมีอาการแพ้ท้องที่แตกต่างกัน บางรายจะมีอาการเบื่ออาหาร บางรายก็อยากทานอาหารรสแปลกๆ บางรายสามี
ก็มีอาการแพ้ท้องร่วมด้วย อาการเหล่านี้จะหายไปเมื่อถึงกำหนดตามธรรมชาติ บางรายจะมีอารมณ์หงุดหงิด โมโห
รำย ปริวิตกอ่อนเพลียผดุงครรภ์ควรให้รับประทานยาหอม หรือ ใช้มะกรูด มะนาว สูดดมก็ได้

๒.๑ แนะนำผู้ตั้งครรภ์เรื่องอาหาร อาหารเป็นสิ่งสำคัญต่อมารดาและทารก แนะนำให้มารดารับประทานอาหาร
อาหารที่มีคุณค่าต่อทารกในครรภ์ ได้แก่ ไข่ นม เนื้อ ปลา และถั่ว พืชผักต่างๆ ทั้ง พักเขียว พักทอง ฯลฯ ผลไม้เช่น
มะละกอ กัลยน้ำว่า ส้ม น้ำมะพร้าวอ่อน ฯลฯ ดื่มน้ำให้เพียงพอเพื่อให้การขับถ่ายสะดวก ไม่มีอาการท้องผูก

๒.๒ แนะนำผู้ตั้งครรภ์เรื่องเครื่องนุ่งห่ม เครื่องนุ่งห่มต้องสะอาด ผู้ตั้งครรภ์ควรใส่เสื้อผ้าที่ สีสดใสหลวมๆ ใส่
สบายๆ ต้องซักให้สะอาด มีไว้เพียงพอผลัดเปลี่ยน เพื่อสุขภาพจิต

๒.๓ แนะนำผู้ตั้งครรภ์ปฏิบัติต่อร่างกาย เช่น การดูแลความสะอาดของร่างกาย การดูแลครรภ์ การรักษา
ผิวพรรณและสุขภาพร่างกายและสังเกตอาการผิดปกติต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือให้มารดารับรู้ถึงอาการผิดปกติที่ต้องรีบไป
พบแพทย์ บางรายห้วนมอาจจะมีหรือคัด ให้ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นประคบแล้วดื่มห้วนมควรทำอย่างน้อยวันละ ๒ ครั้ง บาง
รายคันหน้าท้องคันตามร่างกาย แนะนำไม่ให้มารดาเกา ควรใช้ผ้าขนหนูชุบน้ำอุ่นจัดบิดให้แห้งประคบหน้าท้องและ
ตามตัวที่คัน แล้วรอยด้วยแป้งเด็ก มารดาอาจมีอาการคันที่ช่องคลอด เพราะช่วงตั้งครรภ์ การผลิตสารขับหลังต่างๆ
ของร่างกายจะแตกต่างกว่าช่วงปกติให้ผู้ตั้ง ครรภ์ใช้อ่างดินหรือภาชนะชนิดดิน ใส่น้ำอุ่นๆ นั่งแช่สัก ๕ - ๑๐ นาที แล้ว
ซับให้แห้งจะรู้สึกสบาย นอกจากนี้ยังห้ามหญิงตั้งครรภ์ลงอาบน้ำในลำคลอง

๒.๔ แนะนำผู้ตั้งครรภ์ไม่ให้ทำงานหนัก ควรระวังสุขภาพในการทำงานให้มีเวลาพักผ่อนหรือผู้ที่ต้องทำงานที่
ต้องหิวหรือแบก ก็อย่าทำหนักกว่าเคย เพราะอาจทำให้เกิดอาการแท้ง หรือเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อมารดา
และทารกในครรภ์ก็ได้

๒.๕ แนะนำเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ หลังจากตั้งท้องถึง ๖ เดือนแล้ว ห้ามการมีเพศสัมพันธ์เด็ดขาด

229 **๒. การบำรุงรักษากรรมและการปฏิบัติตัวในระยะตั้งกรรม (กรรมรักษา)**

230 สตรีที่ทั้งปวงนี้มีกรรมอันตั้งขึ้นได้ ๑๕ วันก็ดี เดือนหนึ่งก็ดี แสดงกายให้ปรากฏแก่คนทั้งหลายให้รู้ว่าตั้งกรรม
231 ขึ้นแล้ว เพราะว่าเอ็นผ่านหน้าอกนั้นเขียว หัวนมคล้ำดำเข้าแล้ว ตั้งขึ้นเป็นเม็ดรอบหัวนมนั้น ก็ให้แพทย์พึงรู้สตรีผู้นั้นมี
232 กรรมโดยสังเขป

233 **สตรีมีกรรมได้ ๑ เดือน** ถ้าใช้รำเพราพัด คือ ให้อาก ให้จุกในอุทร และให้แตกขึ้นและแตกลงเป็นกำลัง และ
234 ให้ละเมอ เพื่อพกดั่งผีเข้า แพทย์ไม่รู้ว่า เป็นไข้สันนิบาตนั้น หามิได้เลย บังเกิดโทษในกรรมรักษานั่นเอง ให้ทำพิธีตาม
235 โบราณเสียก่อน พิธีมีดังนี้ ท่านให้ทำบัตร ๕ มุม เอาแป้งคลึงท้องด้วยมนต์นี้ โอมอิชฎภะสวาหะ ๗ ที แล้วจึงเอาแป้งที่
236 คลึงนั้นมาปั้นรูปหญิงคน ๑ รูปภูเขาคัน ๑ รูปไก่ตัว ๑ รูปม้าตัว ๑ เอาลูกไม้ ๗ สิ่ง ดอกไม้ ๗ สิ่ง แล้วเอาข้าวสารโปรย
237 กลางลูกไม้บูชา แล้วเอาไปส่งที่ทิศอาคเนย์ ทำ ๓ วันหาย ถ้าไม่หายท่านให้อาเจียนหอม ดอกบัวเผื่อน รากบัวหลวง
238 ข้าวเหนียวกัญญา สิริยา ๔ สิ่งนี้บด ทำแห้งไว้ละลายน้ำนมโคกินหาย ถ้าไม่หาย ให้เอาขานานนี้ เนื้อไคย่าง ๑
239 ข้าวตอกข้าวเหนียวกัญญา ๑ บดละลายน้ำผึ้งกินหาย ถ้าให้อ่อนขานานนี้ ท่านให้อาไปไทรย้อย ใบหญ้าแพรก ใบ
240 พรหมมิ ใบตำลึง และ ดินประสีขาว สิริยา ๕ สิ่งนี้บดละลายน้ำข้าวข้าวโสมหาย กินก็ได้ ใช้มามากแล้ว

241 **สตรีมีกรรมได้ ๒ เดือน** แม้เป็นไข้จับๆ เป็นเวลาทุกวันก็ดี ให้อ่อนไม่หลับ กินข้าวไม่ได้ ให้เชื่อมให้มันให้เป็น
242 อันใดๆ ก็ดี เว้นวันจับวันก็ดี ถ้าจะแก้ให้ทำตามโบราณเสียก่อน ดังนี้ ทำให้ทำบัตร กลมอัน ๑ เอาแป้งคลึงท้องด้วย
243 มนต์นี้ โอมอมรวิชีวันตีสวาหะ ๗ ที แล้วจึงเอาแป้งที่คลึงนั้นมาปั้น เป็นรูปแมวตัว ๑ เอาผัก สิ่ง เอาลูกไม้ ๓ สิ่ง เอา
244 ดอกไม้ ๓ สิ่ง แล้วจึงเอาข้าวสุกเทรายตีนตอง เอาแป้งหอม น้ำมันหอม พรหมบัตร เอาไปส่งทิศบูรพาหาย ถ้าไม่หายให้
245 แต่งขานานนี้กิน เอาเกสรบัวหลวง ดอกจางกลนี้ หัวเห้วหมู เทียนดำ กระจับบก บดละลายน้ำข้าวข้าวกินหาย (ถ้าไม่
246 หายมีขานานต่อไป จะ รวบรวมไว้ท้ายเล่ม)

247 **สตรีมีกรรมได้ ๓ เดือน** แล้วไข้ให้ลง ให้อาก จุกเสียด เทงหน้า เทงหลัง กินอาหารมิได้ นอนไม่หลับ ถ้าเป็น
248 ดังนี้ไชริให้เกรงลูกจะตกเสีย ถ้าจะแก้ให้ทำตามโบราณเสียก่อน ท่านให้ทำบัตร ๓ มุม เอาแป้งเอาถั่วเขียวคูลีการ
249 ด้วยกันเข้า คลึงท้องด้วยมนต์นี้ โอม สิทธิ สามกาเรติ เทพิน วา อหิ อีชา กานัง มาเรหิ เอหิฯ อาคจุนติ กาเมหิเน ๗ ที
250 แล้วเอาแป้งที่คลึงนั้นมาปั้นเป็นรูปหญิงคน ๑ รูป กระต่าย ๑ ตัว เอาข้าวสุกกองเป็นจอมปลวก เอาเหล้า ข้าววางลงใน
251 กระบาล น้ำมันโค ผัก ๓ สิ่ง ดอกไม้ ๓ สิ่ง แป้ง กระแจะ น้ำมันหอม ประพรมบัตรแล้ว เอาไปส่งทิศประจิมทำ ๓ วัน
252 หายประสิทธิ ถ้าไม่หาย ให้แต่งขานานนี้กิน ท่านให้อา ย่างไข่น้ำ ย่างมะม่วงกะล่อน บดละลายน้ำร้อนกินหาย ถ้า
253 ไม่หายเอาข้าวตอก ข้าวเหนียวกัญญาบดละลายน้ำนมโคกินหาย

254 **สตรีมีกรรมได้ ๔ เดือน** เป็นไข้เพื่อเสมหะ ให้โทษต่างๆ และเป็นลม ให้เหงื่อตก และตกโลหิต ก็ดี และถ้า
255 ประชุมพร้อมทั้ง ๔ แล้วเมื่อใด จึงได้ชื่อว่า สันนิบาต ถ้าจะแก้ ให้ทำตามโบราณเสียก่อน ดังนี้ ท่านให้ทำบัตร ๔ มุม
256 เอาแป้งคลึงท้องด้วยมนต์นี้ โอม เท เท โหติฐุ โหติฐุ เหยะนะ เหยะนะ โอมปภุส สภาดาว ปสยนุ สนา ริเห ๗ ที แล้ว
257 เอาแป้งที่คลึงนั้นมาปั้นเป็นรูปแครงตัว ๑ รูปงูเขียวตัว ๑ รูปคน ๒

259 คน เอาลูกไม้ ๒ สิ่ง ดอกไม้ ๒ สิ่ง ผัก ๒ สิ่ง เอาใบมะม่วงรองบัตร แล้วเอาไปส่งทิศพายัพ ๓ วันหาย ถ้าไม่หายให้แต่ง
260 ยานี่กิน ท่านให้เอาโกฐเขมา เกสรบัวหลวง รากชดมอน ดอกจกกลนี บดด้วยน้ำนมโคกินหาย ถ้าไม่หายมียาขนาน
261 ต่อไป จะรวบรวมไว้ท้ายเล่ม

262 **สตรีมีครรภ์ได้ ๕ เดือน** และเป็นไข้ให้ลงให้ราก ให้จุกหน้า จุกหลัง เป็นสิ่งใดๆ ก็ดี ก็เป็นเพราะ ครรภ์รักษา
263 นั้นเอง ถ้าจะแก้ให้ทำตามโบราณเสียก่อน ดังนี้ ท่านให้ทำบัตร ๕ มุม เอาแป้งคลึงท้องด้วยมนต์นี้ สนต์ปักษา อปตต
264 นา สนต์ปาทา อวญจนา มาตา ปิตา จ นิยุชนตา ซาตเวท ปตีกุม ปตีกุมนตุ ภูตานิ โสหน โนม ภควโต โนม สตุตนา
265 สมุมาสมุพุทธา นนฺติ ๗ ที แล้วจึงเอาแป้งที่คลึงท้องนั้นมา บั่นเป็นรูปหญิง ๑ คน ดอกไม้ ๕ ดอก ผักปลา ปลาย่า เหล้า
266 และข้าว เนื้อแห้ง บูชาแล้วเอาไปส่งทิศ ทิศที่ต้นไม้ใหญ่ ๓ วันหาย ถ้าไม่หาย ให้แต่งยาขนานนี้กิน ท่านให้เอาดอกบัว
267 เผื่อน ดอกบุนนาค ยาง มะม่วง บดละลายน้ำนมโค กินแก้ท้องและลงโลหิต แก้จุกเสียหาย ถ้าไม่หายให้ดูยาท้าย
268 เล่ม

269 **สตรีมีครรภ์ได้ ๖ เดือน** และเป็นไข้ ให้เจ็บแข็ง เจ็บขา เจ็บหน้าตะโพก และให้คันทวารอุจจาระปัสสาวะ
270 แล้วให้เป็นลมจับเรื่อยๆ ถึงจะเสียกระบาลก็ไม่หาย แต่ว่าท่านให้ทำตามโบราณเสียก่อน ท่านให้ทำบัตร ๔ มุม สองชั้น
271 เอาแป้งคลึงท้องด้วยคาถานี้ อคฺโคหมสมฺมิ โลกสมฺนฺติ ภวติโลกิตี โลกสุสฺ สนฺ นิภพฺทุมฺ หิริ คพฺภปมฺญจฺนฺติ ๗ ที แล้วจึง
272 เอาแป้งที่คลึงท้องนั้นมาบั่นเป็นรูปวัวตัว ๑ รูปม้าตัว ๑ รูป ไก่ตัว ๑ เอาน้ำมะนาว ๑ น้ำมันงา ๑ ผัก ๗ สิ่ง ลูกไม้ ๗ สิ่ง
273 ดอกไม้ ๗ สิ่ง ขนม ๗ สิ่ง เอาข้าว คั่วรายตีนตอง แล้วจึงเอาสุรา แป้งน้ำมันที่ดี ประพรมบูชา เอาไปส่งทิศทิศ ๓ วัน
274 หาย ถ้ายังไม่หายให้แต่งยาขนานนี้กิน ท่านให้เอาเม็ดโน้ส่มซ่า เปลือกสะแกจันทน์แดง จันทน์ขาว ดอกจกกลนี เอา
275 เท่ากันบดละลายน้ำนมโคกินหาย ถ้าไม่หาย ให้ประกอบยาให้สุ่มขึ้นไป (ยาขนานต่อไป อยู่ท้ายเล่ม) เพราะกุมารนั้น
276 แก่กล้าอยู่แล้ว

277 **สตรีมีครรภ์ได้ ๗ เดือน** และไข้ให้เป็นไปต่างๆ ให้ลง ให้รากโลหิตก็ดี และให้ร้อนภายใน ให้เป็นไข้ไปต่างๆ
278 ถ้าแก้ให้ทำตามโบราณเสียก่อน ท่านให้ทำบัตร ๔ มุม ๒ ชั้น เอาแป้งคลึงท้องด้วยมนต์นี้ โอม นมฺสุสฺสามิ โนม จ สฺคุโต
279 ปจฺจฺปนฺนา ปญฺจฺพุฑฺธา ปน โอม สิมฺหาสิ ครันฺฑูแบงฺกคฺชฺกฺ จะนฺชฺชาแก็ เทวตาอันประสิทธิในสงสาร โอมสิทฺธิกาลมฺหา
280 สิทฺธิกาลสฺวาวะ ๗ ที แล้วจึงเอาแป้งที่คลึงท้องนั้นมาบั่น เป็นรูปเสือตัว ๑ รูปแร้งตัว ๑ เอาข้าวสารขาวรายตีนตอง
281 จันทน์แดง จันทน์ขาว ผัก ๓ สิ่ง ข้าวตอก ดอกไม้บูชาส่งทิศประจิม ๓ วันหาย

282 **สตรีมีครรภ์ได้ ๘ เดือน** และเป็นไข้ ท่านว่ามีพอบเป็นโรนิก เพราะกุมารนั้นแก่กล้า จวนจะคลอดอยู่แล้ว ถ้า
283 เป็นไข้รำเพอพิศต่างๆ ท่านให้ทำตามโบราณเสียก่อน ท่านให้ทำบัตรกลมใบ ๑ เอาแป้งคลึงท้องว่าด้วยคาถานี้ สพุเพ
284 เทวา ปิสฺวาเจว อาพฺวกาทโยปิจ ชคฺคฺ ตาลปตฺตํ ทิสฺวา สพุเพ ยุกฺชา ปลายนฺติ ๗ ที แล้วจึงเอาแป้งที่คลึงท้องนั้นมาบั่น
285 เป็นรูปม้าตัว ๑ เอาข้าวสารรายตีนตอง ผัก ๒ สิ่ง ดอกไม้ ๒ สิ่ง เอาใบมะม่วงรอง แป้งหอม ประพรมบูชา แล้วเอาไปส่ง
286 ทิศอีสานที่ต้นไม้ใหญ่ ๓ วันหาย ถ้าไม่หายให้แต่งยาขนานนี้กิน ท่านให้เอา เม็ดผักกาด รากบัวหลวง ข้าวเหนียว
287 กัญญา บดด้วยน้ำข้าวข้าว น้ำท่าก็ได้ กินหาย ถ้ายังไม่หาย ให้ดูยาท้ายเล่ม

289 สตรีมีครรภ์ได้ ๙ เดือน และเป็นไข้สิ่งใดๆ ก็ดี ท่านว่ายังอยู่ในครรภ์รักษา แต่ว่ากุมารที่อยู่ในครรภ์นั้นแก่กล้า
 290 อยู่แล้ว ถ้าเป็นไข้ก็เป็นแต่ภายนอก เว้นไว้แต่เป็นไข้ฮิวาตโรค ถึงดังนั้นก็ดี ถ้าเป็นฝีเอ็กและฝีเอ็กตั้นนั้น กุมารจึงจะ
 291 อันตรธานก่อนมารดา ถ้ามีดังนั้นมารดาต้องกตียาคมคุณไสย และกุมารที่อยู่ในครรภ์นั้นจึงจะตายก่อนมารดา ถึงจะ
 292 ตายก่อนมารดาก็จะพาเอามารดาไปด้วย ว่ายาเท่านั้นด้วยอุบัติเหตุแห่งกุศลกรรมของบุตรผู้นั้น ถ้าจะเป็นเหตุใดๆ ให้ทำ
 293 ตามโบราณเสี้ยก่อน ท่านให้ทำบัตรกลมใบ ๑ แก้ว ขึ้นดูจักษุพระเกตุ เอาแป้งคลึงท้องด้วยคาถานี้ เถโร ปาปิม เต
 294 องคปจจุคนานิ อหิ ปสุสามิ ก็มุงคฺ ปน สกลสรีริ นิกขม ลหุปาปิม เสกตามกำลังวัน แล้วจึงเสกน้ำรดด้วยคาถานี้ ๘ คาบ
 295 สนฺติ ปกฺขา อปตฺตนา สนฺติ ปาทา อวญฺจนา มาตาปิตา จ นิกฺขนฺตา ชาต เวท ปฏิกฺกม สห สจฺเจ กเต มยฺหํ มหาปชฺชลิ
 296 โต สิขี วฺชฺเชสิ โส พัส กริสานิ อุทกํ ปตฺวา ยถา สิขี สจฺเจเน เมสโม นตฺถิ เอสา เม สจฺจ ปารมีติ แล้วจึงเอาแป้งที่คลึงท้อง
 297 นั้นมาปั้นเป็นรูปสิงห์ตัว ๑ รูปอีแร้งตัว ๑ รูปครุฑตัว ๑ เอาฝักยา ๗ สิ่ง ดอกไม้ ๗ สิ่ง เอาใบมะม่วงกะล่อนรองบัตร เอา
 298 แป้ง เอากระแจะ และน้ำมันหอมประพรหมบัตรบูชา แล้วเอาไปส่งทิศอุดร ๓ วันหาย ถ้าไม่หายให้แต่งยานานนี้กิน
 299 ท่านให้เอารากละทุ้งแดง ยางจิ้งจิว ขิงสด บดละลายน้ำแรมคั้นกินหาย ถ้ายังไม่หายดูยาทำยเล้ม

300 **สตรีมีครรภ์ได้ ๑๐ เดือน** สตรีผู้นั้นเป็นคนโบราณ มีชาติอันสูง เทพยดาจุติลงมาปฏิสนธิในครรภ์ผู้นั้น ถ้า
 301 เป็นไข้ในอุทรสิ่งใดๆ ก็ดี ท่านให้ทำตามโบราณเสี้ยก่อน ท่านให้ทำบัตรกลม ๓ ชั้น เอาแป้งคลึงท้องเสกด้วยคาถานี้
 302 ยโตหิ ภคินิ อริยาย ชาตียา ชาโต นาภิขานามิ สญฺจิจฺจ ปาณํ ซีวิตา โวโรเปตา เตน สจฺเจเน โสตุติ เตโหตุโสตุติ คพภส
 303 สชาติยา ชาโต นาภิยฺ สมฺผลฺสุสานํ ปฏิมายา อพฺยาปชฺฌนฺตปรมตยาติ แล้วจึงเอาแป้งคลึงท้องนั้นมาปั้นเป็นรูปสิงห์ตัว
 304 ๑ รูปครุฑตัว ๑ รูปอีแร้งตัว ๑ เอาฝัก ๗ สิ่ง กับเครื่องมัจจะ มังสะ ทั้งปวง แล้วเอาแป้งหอม น้ำมันหอมประพรหม เอาธูป
 305 เทียนจุดบูชาจงดี เมื่อจะบูชาให้ ว่าคาถานี้ตามกำลังวัน ปูร ตฺถิมสฺมี ทิสภาเก สนฺติเทวามหิทฺธิกา เตปิตฺตฺเมห อนฺรฺกฺขนฺตุ
 306 อโรคฺยณ สฺเชน จ ภวตฺ สพฺพมฺงคฺลฺ รกฺขนฺตุ สพฺพเทวดา สพฺพ พุทฺธานุภาเวน สทา โสตฺถิ ภวณฺตุ เต ปูร ตฺถิมสฺมี ทิ ส
 307 ภาเก สนฺติเทวามหิทฺธิกา เตปิตฺตฺเมห อนฺรฺกฺขนฺตุ อโรคฺยณ สฺเชน จ ภวตฺ สพฺพมฺงคฺลฺ รกฺขนฺตุ สพฺพเทวดา สพฺพพุทฺธานุภา
 308 เวน สทา โสตฺถิ ภวณฺตุ เตธฺมฺมานุภาเวน สทา โสตฺถิ ภวณฺตุ เต ปูร ตฺถิมสฺมี ทิสภาเก สนฺติเทวา มหิทฺธิกา เตปิตฺตฺเมห
 309 อนฺรฺกฺขนฺตุ อโรคฺยณ สฺเชน จ ภวตฺ สพฺพมฺงคฺลฺ รกฺขนฺตุ สพฺพเทวดา สพฺพพุทฺธานุภาเวน สทา โสตฺถิ ภวณฺตุ เต สฺงฺฆานุ
 310 ภาเวน สทา โสตฺถิ ภวณฺตุ เต บูชาแล้ว จึงเอาไปส่งทิศบูรพา ๓ วันหาย ถ้ายังไม่หายให้แต่งขนานอื่นกิน (ให้ดูทำยเล้ม)

311

312 ๓. การแท้ง (ครรภ์วิปลาส)

313 การแท้งบุตรนี้ จะแท้งเมื่อครรภ์อายุครบ ๓ เดือนแล้วเป็นส่วนมาก จะแท้งเองหรือช่วยให้แท้ง ส่วนเหตุที่ทำให้
 314 แท้งด้วยโรคต่างๆ ดังกล่าวแล้ว การแท้งด้วยตามพืชพันธุ์มารดา และเชื้อแถวเคยแท้ง หรือเคยแท้งแล้วก็แท้งอีกอาจ
 315 ทำให้แท้งได้อีกเหมือนกัน หรือมารดากินยาร้อนๆ หรือถูกบีบรัด ก็ทำให้แท้งได้ การแท้งบุตรต่างๆ ดังกล่าวแล้ว มักมี
 316 เหตุอันตรรายมาก ควรช่วยนำส่งโรงพยาบาลทันที

317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348

สาเหตุที่ทำให้เกิดการแท้ง

ต้นเหตุที่ทำให้เกิดการแท้งนี้มีหลายอย่าง แต่คนที่เคยแท้งเราต้องหาต้นเหตุให้ได้เสียก่อน เพื่อมิให้เกิดการแท้งได้อีกในครรภ์หลังๆ ต้นเหตุสำคัญมีดังนี้คือ

๑. ต้นเหตุเกี่ยวกับไข่ มักเกิดจากการตายของไข่ที่ฝังตัวลงในโพรงมดลูก ทำให้เกิดการแท้ง โดยมากมักเกิดจากไข่ตายก่อน แล้วจึงมีการแท้งเกิดตาม ต้นเหตุที่ทำให้ไข่ตายมี

๑.๑ ครรภ์ไข่ปลาอุก ในโรคนี้ไข่หรือทารกมีการเปลี่ยนแปลงสูญเสียไปแล้วแท้งออกมาเป็น เม็ดๆอย่างเม็ดสาครู ถ้าเป็นเม็ดๆ ทั้งหมดแสดงว่า ตัวเด็กถูกทำลายไปหมดแล้ว

๑.๒ โรคของรก ได้แก่ รกที่มีการติดเชื้อกามโรค และในรายที่รกเกาะต่ำ

๑.๓ โรคของสายสะดือ เกี่ยวแก่สายสะดือยาวเกินไป จนขดกันเป็นเกลียว ทำให้โลหิตเดินไป สู่เด็กไม่ได้ ทำให้เด็กตาย

๑.๔ โรคของเยื่อถุงน้ำหุ้มเด็ก ได้แก่ พวกที่น้ำหล่อเลี้ยงเด็กมีมากเกินไป หรือน้ำหล่อเลี้ยง เด็กมีน้อยเกินไป

๑.๕ โรคของตัวเอง ได้แก่ เด็กเกิดมาร่างกายไม่สมประกอบ เช่น แขนด้วน เด็กไม่มีสมอง โรคพวกนี้ทำให้เด็กตายได้ จึงเกิดแท้งขึ้น

๒. ต้นเหตุเกี่ยวกับมารดา

๒.๑ เกี่ยวกับอวัยวะภายในช่องเชิงกราน ได้แก่

๒.๑.๑ เยื่อโพรงมดลูกอักเสบเรื้อรัง ไข่ฝังตัวลงบนเยื่อโพรงมดลูกไม่ได้

๒.๑.๒ มดลูกมีรูปร่างผิดปกติไปจากปกติ เช่น ในรายที่ยอดมดลูกเป็นสองแฉก

๒.๑.๓ มดลูกมีขนาดเล็ก

๒.๑.๔ ยอดมดลูกพลิกกลับตัวไปอยู่ด้านหลัง

๒.๑.๕ ปากมดลูกฉีกขาดมาก เกิดจากการคลอดที่แล้วมา เมื่อตั้งครรถ์ครั้งต่อไปปากมดลูกปิดไม่สนิท ทำให้เกิดแท้งได้ง่าย

๒.๑.๖ เนื้องอกไปรบกวนมดลูก ทำให้เกิดการหดตัว ซึ่งเป็นสาเหตุของการแท้งได้

๒.๒ เกี่ยวแก่การผิดปกติที่เกิดแก่มารดา แล้วเป็นผลทำให้เด็กตายบ่อย ได้แก่

๒.๒.๑ โรคที่ทำให้มารดามีอาการไข้สูง เช่น ฝีดาษ ไข้รากสาด บิด ปอดบวม เป็นต้น อาการไข้สูงทำให้เด็กตาย

๒.๒.๒ ยาสลบ แม่ต้องทำการผ่าตัดและดมยาสลบนานๆ ทำให้เด็กตายได้

๒.๒.๓ การกระทบกระเทือนจากภายนอก เช่น มารดาถูกรถชน ถูกตี ตกจากที่สูง มีการร่วมเพศที่รุนแรง ทำให้ทารกตาย

๒.๒.๔ มีความเครียดและความวิตกกังวล หรือมีอาการแปรปรวน เช่น เสียใจมากๆ เกิดแท้งได้ เพราะมดลูกบีบตัวมาก

๒.๒.๕ เกี่ยวกับต่อมภายในผิดปกติ เช่น ต่อมไทรอยด์โต ต่อมไทรอยด์เป็นพิษ

349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380

๓. *ต้นเหตุเกี่ยวกับพ่อ* ได้แก่ ตัวสเปิร์ม (ตัวผสมพันธุ์) ของผู้เป็นพ่ออ่อนเกินไป อาจเนื่องจาก พ่อเป็นกามโรค (ซิฟิลิส) หรือถูกแสงเอกซเรย์มากเกินไป หรือดื่มสุราจัดเสมอๆ เป็นต้น

ชนิดของการแท้ง

การแท้ง คือ การที่มีโลหิตออกทางช่องคลอดในระยะที่มีอายุครรภ์ต่ำกว่า ๒๘ สัปดาห์ เมื่อไข่ตายแล้วทำให้ก้อนสีเหลืองที่ติดอยู่ที่รังไข่ซึ่งมีคุณภาพทำให้การตั้งครรภ์เจริญเติบโตได้ มีการเปลี่ยนแปลงและสูญเสียไปและทำให้มดลูกเกิดบีบตัวขึ้น เมื่อมดลูกบีบตัว เยื่อถุงน้ำหุ้มตัวเด็กติดกับพื้น มดลูกก็แยกจากกันเกิดมีโลหิตออกทางช่องคลอดเล็กน้อย โลหิตที่ไหลออกมา ทำให้มดลูกบีบตัวตลอดเวลา ผลที่แตกก็โตมากขึ้น

อาการที่มีโลหิตออกทางช่องคลอดเล็กน้อยนี้ อาจเกิดจากโรคอื่นได้เหมือนกัน เช่น ท้องนอกมดลูก (ดังกล่าวแล้ว) มะเร็งปากมดลูก ปากมดลูกเป็นแผล เป็นต้น จะมีอาการปวดท้องเล็กน้อย และก็หายไปและปากมดลูกปิดอยู่ตามเดิม แสดงว่าก็ไม่มีการแท้ง การตั้งครรภ์ก็อยู่ได้ต่อไปจนเด็กครบกำหนดคลอด

การแท้งแยกออกได้ ๓ ระยะ คือ

ระยะแรก คือ การแท้งในสองเดือนแรกของการตั้งครรภ์ ในระยะนี้การแท้งเป็นไปได้ง่ายมาก และเมื่อแท้งแล้วมักไม่มีอะไรเหลือค้างในมดลูกเลย การแท้งในระยะนี้ไม่มีอันตราย

ระยะที่สอง คือ การแท้งเกิดในระยะเดือนที่สามและเดือนที่สี่ ระยะนี้เกิดรกขึ้นแล้ว การแท้งในระยะนี้ มักมีเศษของรกเหลือค้างอยู่ในมดลูกบ้างไม่มากนักน้อยเสมอ ทำให้เกิดโลหิตออกจากมดลูกเสมอๆ เพราะเมื่อเศษรกเหลือตกค้างอยู่ในมดลูก ทำให้มดลูกบีบตัวได้ไม่ดี แผลที่รกรกลุดปิดไม่สนิท จึงมีโลหิตออกเรื่อยๆ หรืออาจเกิดการตกเลือด และเกิดการติดเชื้อตามมาก็ได้

ระยะที่สาม คือ เกิดการแท้งในระยะที่ตั้งครรภ์ได้ ๕-๗ เดือน ระยะนี้เกือบคล้ายการคลอดธรรมดา แล้วเพราะว่าเด็กใหญ่มาก มีกระบวนการ ๓ ระยะ คล้ายการคลอด แต่ระยะจะสั้นกว่าและเด็กออกง่ายกว่า

การดูแลรักษาหญิงที่มีการแท้ง

ให้คนไข้นอนพักนิ่งๆ ให้อาหารแต่พอควร งดเหล้า และห้ามใช้ยาถ่ายหรือยาระบายอย่างแรงนอกจากยาระบายอ่อนๆ เช่น น้ำมันละหุ่ง หรือ สวนอุจจาระเมื่อท้องผูก ต้องให้คนไข้นอนพักบนเตียง ๑ สัปดาห์ ถ้าอาการไม่น่าไว้วางใจ ควรส่งต่อให้แพทย์เป็นผู้ดูแลรักษา เพื่อมิให้เกิดอันตรายแก่มารดา

การดูแลหญิงที่มีทารกตายในครรภ์

การที่ทารกตายในครรภ์ เป็นเพราะการส่งเลือดมาเลี้ยงตามสายสะดือไม่เพียงพอ หรือขาดใจตายการคลอดก็คลอดออกได้ ถ้ามดลูกทำงานได้ดีและผู้คลอดก็ไม่เสียเลือดมากเกินไป มดลูกอาจหดกำลังก่อนทารกเกิดหรือหลังจากทารกเกิดแล้ว ฉะนั้นอันตรายของผู้คลอดมีมาก ถึงแม้ว่ารกและทารกเกิดออก มาแล้วก็ยังหาพันอันตรายไม่

ทารกตายในครรภ์มีอาการดังนี้ เมื่ออยู่ดีๆ ก็มีอาการเจ็บท้องรุนแรง ด้านหนึ่งด้านใดของมดลูก มดลูกมีการหดตัวและเจ็บเมื่อเวลาถูกต้อน หน้าท้องตึง และเลือดออกทางช่องคลอดหรือมีอาการตกเลือด ฟังเสียงหัวใจทารกไม่ได้ยิน และทารกไม่ดิ้น

การปฏิบัติ ต้องรีบส่งโรงพยาบาลทันที ช่วยป้องกันการช็อค หรือให้ยาบำรุงหัวใจ

381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410

การดูแลหญิงแท้งบุตรรกติด

เมื่อมีการหดตัวของมดลูก รกก็จะหลุดออกจากที่เกาะในมดลูก แต่ถ้ามดลูกหดกำลังหดตัวอ่อนลงซึ่งเกิดจากมดลูกได้บีบทารกให้คลอดแรงมากเกินไป ทำให้ไม่มีกำลังบีบให้รกหลุดออก รกนั้นก็หลุดส่วนที่จะช่วยให้เอารกออกนั้น ควรเป็นหน้าที่ของแพทย์แผนปัจจุบัน

แต่ถ้าทารกนั้นแท้งรกไม่หลุดเพราะว่ารกนั้นไม่แก่พอที่จะหลุดออกมาจากมดลูกเหมือนผลไม้ที่ยังอ่อนและดิบอยู่ จึงไม่ยอมหลุดออกจากมดลูกได้ง่าย จึงเป็นเหตุให้สตรีที่แท้งลูกมีรกติดโดยมาก และยังเกิดจากปากมดลูกยังไม่เปิดพอ ให้คนไข้นอนพักนิ่งๆ ให้อาหารแต่ควร

๔. การเจริญของครรภ์ (ครรภ์ปริมาตร)

สตรีผู้ใดมีครรภ์ตั้งแต่ ๓ เดือนขึ้นไปถึง ๑๐ เดือน และเป็นไข้ดังที่กล่าวมาแล้ว จะแก้ด้วยสิ่งใดๆก็มีพึง ท่านให้แต่ยาขนานนี้กิน มีตัวยา ดังนี้ โกรฐศอ โกรฐเขมา โกรฐหัวบัว โกรฐเชียง โกรฐก้านมะพร้าว เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนยาวพาลี เทียนสัตตบุษย์ ดอกสัตตบุษย์ ดอกบัวเผื่อน ดอกบัวขม ดอกลินจง ดอกจกกลณี กฤษณา กระลำพัก ชะลูด ขอนดอก จันทน์แดง จันทน์ขาว สน กรักชี เทพทาโร สมุลแว้ง อบเชยเทศ รากสามสิบ ยา ๒๗ สิ่งนี้ เอาส่วนเท่ากัน ต้ม ๓ เอา ๑ กิน แล้วรักษาไว้ใน ครรภ์ตลอดไปแต่ต้นจนปลายตีน

อีกวิธีหนึ่งท่านให้เอา แก่นขี้เหล็ก แก่นสะเดา แก่นสน จันทน์แดง จันทน์ขาว รากหญ้านาง ผลมะขามป้อม ผลกระดอม บอระเพ็ด ผลมะตูมอ่อน หัวแห้วหมู ฝักราชพฤกษ์ ก้านสะเดา ๓๓ ก้าน ยา ๑๓ สิ่งนี้ เอาส่วนเท่ากัน ต้ม ๓ เอา ๑ กินแก้ครรภ์รักษาและแก้ไข้เป็นต่างๆ ให้จับ ให้ลง ให้รากเป็นโลหิต และพิษโลหิตทำต่างๆ ถึงคลอด แท้งลูกโลหิตทำให้ร้อนและหนาว ให้ระส่ำระสายก็ดี ให้กินยานี้หายสิ้นได้ใช้มามากแล้ว และมียารักษาครรภ์ในระยะเจริญอยู่ในพระคัมภีร์ปฐมจินดา ซึ่งจะเรียนในสาขาเวชกรรมต่อไป

การเจริญเติบโตของทารกในครรภ์

ในระยะ ๑ เดือนแรก ตัวผสมพันธุ์ในน้ำสุจิชายได้เข้าไปผสมกับไข่สุกของผู้หญิงแล้ว เป็นเวลาล่วงเลยมาได้ ๒ สัปดาห์ ทารกก็จะเกิดเป็นกระดูกอ่อนขึ้นก่อน เป็นมูลฐานเดิมเริ่มตั้งต้นชีวิตขึ้นแล้ว ก็เกิดเนื้อสมองและเนื้อประสาท แล้วเกิดเป็นหลอดขึ้นภายในติดต่อเรื่อยมา หลอดภายในนี้ต่อไปก็จะเป็นหัวใจขณะนี้ทารกได้เกิดขึ้นแล้ว มีลักษณะกลมๆ พอเข้าสัปดาห์ที่ ๓ ทารกจะมีลักษณะเหมือนตัวด้วง พอเข้าครบหนึ่งเดือน จะเกิดเป็นช่องต่างๆ ขึ้นภายในคือ ช่องทรวงอกและช่องท้อง ขณะนี้หลอดที่เป็นหัวใจก็มีอาการเริ่มต้นเต้นระริกๆ น้อยๆ บ้างแล้ว และตัวทารกนั้นก็เริ่มมีปมออกข้างๆ พอสังเกตได้ต่อไปปมนี้ก็เป็นมือและเท้า ครั้นล่วงเลยถึงปลายสัปดาห์ที่ ๕ เนื้อประสาทที่เกิดขึ้นภายในเจริญเห็นได้ชัด ขณะนี้ทารกจะโตขึ้นประมาณ ๑ นิ้ว พอเห็นได้ว่า ทางด้านใดเป็นหัว ทางด้านใดเป็นเท้า ทางหัวโตกว่าทางเท้า และลำไส้ภายในยาวตลอดตัว และมองเห็นเป็นจุดดำๆ จุดดำนี้คือ ลูกตาจะเห็นหลอดนี้ข้างใน หลังหลอดนี้จะไหวตัวได้เสมอ ต่อไปจะเป็นหัวใจ และจะมีหลอดอีกอันหนึ่งจะเป็นลำไส้ต่อไปอีกด้วย

411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439

พอย่างเข้าเดือนที่ ๒ เกิดเยื่อบางๆ หุ้มจุดดำทั้งภายนอกและภายในโดยรอบตัว และมีสายสะดือยาวประมาณสามนิ้วเท่ากับตัวทารก มองเห็นมีปาก จมูก หู ตา มือ เท้า งอกเจริญขึ้นเป็นจุดดำๆ รวมทั้งกายโตประมาณเท่าไข่ไก่

พอย่างเข้าเดือนที่ ๓ ตัวทารกเริ่มเกิดเป็นนิ้วมือ นิ้วเท้า แยกออกเป็นนิ้วๆ รวมกับตัวด้วยโต ประมาณเท่าไข่น้ำน อวัยวะอื่นๆ ก็งอกงามกว่าเดิม สายสะดือและตัวยาวเท่ากันประมาณห้านิ้ว เท่ากับ ตัวทารก

พอย่างเข้าเดือนที่ ๔ อวัยวะในตัวทารกเกิดเกือบพร้อมกันหมด แต่ตาไม่มี เล็บมือ เล็บเท้างอก ออกครั้งหนึ่ง ถ้าจะฟังดูที่ด้านหน้าท้องมารดาจะได้ยินเสียงหัวใจทารกเต้นเท่ากับครบ ๓ เดือน ย่างเข้า เดือนที่ ๔ ทารกในครรภ์จะเริ่มเดินได้แล้ว ถ้าท้องสาวจะไม่ใคร่รู้สึก ถ้ามารดามีครรภ์ที่สองที่สามมาแล้วจะสังเกตเห็นได้ดีในเดือนนี้ สายสะดือและตัวทารกจะยาวหกนิ้วเท่ากัน

พอย่างเข้าเดือนที่ ๕ ผู้ที่เคยฟังหัวใจทารกในครรภ์ อาจจะได้ยินเสียงหัวใจทารกเต้นได้ถนัด และนับได้ว่าต้นนาที่ละเท่าใด การฟังหัวใจเด็กทารกในครรภ์ ต้องฟังที่ใกล้สะดือที่หน้าท้องมารดาทางขวาหรือทางซ้าย หรือรอบๆสะดือ เมื่อทารกเดินได้จะสังเกตเห็นได้แน่ชัดกับอาการต่างๆ ของอวัยวะมีครบ บริบูรณ์ เช่น ผมหงอกดำ ลืมตา หลับตาได้บ้างแล้ว สายสะดือและตัวยาวเก้านิ้ว เท่ากับตัวทารก

พอย่างเข้าเดือนที่ ๖ เล็บของทารกยังงอกไม่เต็มที่ สายสะดือและตัวยาว ๑๒ นิ้วเท่ากับตัวทารก ถ้าคลอดในเดือนนี้ บางทีเลี้ยงรอดได้ แต่ต้องใช้ความร้อนเลี้ยงร่างกายให้อบอุ่น ให้เพียงพอเท่ากับอยู่ในครรภ์มารดาจึงจะรอดได้ บางทีคลอดได้เพียง ๑๒ วันก็ตาย เหตุที่ทารกตายเพราะกรดแลคติกในกระเพาะอาหารทารกไม่มี ทำให้ไม่เกิดการย่อยของน้ำนม ครั้นทารกกินนมเข้าไปแล้วเกิดอาการท้องเสีย ไม่มีสารอาหารไปเลี้ยงร่างกาย เลือดเนื้อในร่างกายทารกเสียหมด หากทารกนี้เลี้ยงรอดต่อไปก็ไม่แข็งแรง มักจะเป็นเด็กช้ำโรค ออดแอด และอ่อนแอ

พอย่างเข้าเดือนที่ ๗ ถ้าทารกคลอดในเดือนนี้ เลี้ยงรอดได้ แต่ห้ามไม่ให้อาบน้ำเย็น ให้ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นๆ เช็ดตัวทารกให้แห้ง ทาด้วยน้ำมันสกิด หรือ น้ำมันมะพร้าวตามตัวทารก เอาผ้าสำลีหุ้มห่อตัวทารกไว้เสมอ เพื่อให้ความอบอุ่นให้เพียงพอ ควรให้อาหารคือเกลือละลายน้ำพกร่อยๆ หยดให้กินทีละน้อยๆ สักสองสามวันแล้วจึงให้น้ำนมต่อไป

พอย่างเข้าเดือนที่ ๘ ทารกจะมีอวัยวะครบทุกอย่าง ถ้าทารกคลอดในเดือนนี้เลี้ยงได้ง่าย ปฏิบัติ เช่นเดียวกับเด็กที่เกิดในเดือนที่ ๗ ทารกและสายสะดือยาว ๑๖ นิ้ว เท่ากับตัวทารก

พอย่างเข้าเดือนที่ ๙ เป็นทารกที่ครบกำหนดคลอด อวัยวะครบถ้วนทุกอย่าง สายสะดือและตัวยาวเท่ากับ ๑๗ นิ้ว หัวใจเด็กหญิงเต้น (ประมาณ ๑๓๐ ถึง ๑๔๐ ครั้งต่อหนึ่งนาที) เร็วกว่าเด็กชาย (ประมาณ ๑๒๕ ถึง ๑๓๐ ครั้งต่อหนึ่งนาที) โดยฟังจากหน้าท้องมารดา ในระยะนี้การฟังเสียงหัวใจเด็กให้ฟังที่หน้าท้องมารดาบริเวณรอบๆ สะดือห่างประมาณ ๓ นิ้ว จะได้ยินถนัด ต่อไปก็จะเริ่มเจ็บท้องเดือน และเจ็บท้องคลอด จะได้กล่าวต่อไป

440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468

กิริยาทารกในครรภ์

ทารกเมื่ออยู่ในครรภ์นั้นได้งอตัวอยู่ในมดลูก และลอยอยู่ในน้ำคร่ำ มีสายสะดือติดต่อกับ รกและเดิน พลิกตัวไปมาได้รอบๆ โดยมีน้ำคร่ำห่ออยู่ เมื่อทารกโตประมาณ ๓ เดือนเศษ ใช้กำลังแขน ขา มือ เท้าถีบกระทุ้งตาม ข้างมดลูก ซึ่งมารดาจะรู้สึกว่าการดิ้น หัวใจทารกก็เต้นด้วย ทารกในครรภ์ถ่าย อุจจาระและปัสสาวะได้บ้าง แต่ไม่ มากเหมือนทารกนอกครรภ์

ทารกในครรภ์ได้รับอาหารจากโลหิตของมารดาซึ่งมาตามสายสะดือ โดยมีการแลกเปลี่ยนอาหารจากโลหิต แดงของมารดา ไหลเวียนกลับมาบำรุงเลี้ยงทารกให้เติบโตขึ้นมาเป็นลำดับ สายสะดือมีความสำคัญมาก ถ้าเป็นปม เป็นขอดดงกล่าแล้ว หรือถ้าทารกกดทับหรือพันที่คอทารกหรือพันคอ และพัน ตามขาหนีบมากเกินไป ทำให้การส่ง อาหารไปมาไม่สะดวก ก็จะทำให้ทารกในครรภ์มีร่างกายไม่สมบูรณ์อาจจะเป็นเด็กอ่อนแอหรือเด็กแคระ บางทีเล็กเป็น ลูกกรอก ชาวบ้านนับถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์

ครรภ์ผิดปกติ หรือ การตั้งครรภ์ผิดปกติ

การตั้งครรภ์ผิดธรรมดาอันนี้คือ รกเกาะติดอยู่ที่ปากมดลูก เมื่อเป็นดังนี้ ถึงเวลาคลอด รกจะต้องออกมาก่อน จึงทำให้เลือดออกมามาก สตรีผู้คลอดมักตาย

การช่วยเหลือ แพทย์ด่วน ต้องรีบผ่าคลอดรกออกและช่วยให้ทารกคลอดโดยเร็ว และช่วยระงับโลหิตแล้วส่ง อีกอย่างหนึ่ง *ไข่สูงที่ผสมแล้วไปติดอยู่ที่หลอดปากแตร* มักเป็นแก่หญิงที่เคยมีบุตรแล้ว ส่วนสตรีสาวนั้นมัก ไม่ค่อยเป็น เมื่อเป็นเช่นนี้อยู่มากไม่ช้า ถุงหุ้มตัวเด็กจะแตกออก มักทำให้สตรีนั้นเป็นอันตราย แม้ว่าจะรู้สึกว่าการ ตั้งครรภ์นั้นผิดปกติ ทำให้มีอาการผิดปกติ เช่น มีระดูหยุดเหมือนตั้งครรภ์ธรรมดาแต่ท้องนั้นไม่โต คือ ไม่นูนออกมา กลางท้อง แต่กลับไปหนุนข้างๆ ท้อง ตามที่ทารกติดอยู่ ถ้าพบเช่นนี้ ในระหว่างตั้งครรภ์ได้ ๒-๔ สัปดาห์ สมควรทำอย่าง หนึ่งอย่างใดให้ทารกตาย (เป็นหน้าที่ของแพทย์แผนปัจจุบัน) การทำเช่นนี้บางทีช่วยมารดาได้ เมื่อทารกตายแล้วไม่ ต้องวิตกกังวล ในระยะต่อมาจะสลายตัวไปเอง (ควรจะพบแพทย์โดยเร็วเมื่อพบการผิดปกติของครรภ์เช่นนี้) โดย ร่างกายของมารดาทำการดูดซึมคือสายสะดือจะกลืนหายไปเอง การตั้งครรภ์วิปลาสจะไม่พบบ่อย นำมากล่าวไว้เพื่อ พบปะจะได้เข้าใจเมื่อตรวจ พบและส่งโรงพยาบาลได้ทันที

โรคแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์

๑. *อาการอาเจียนอย่างรุนแรง* หลังอายุครรภ์ได้ ๑๖ สัปดาห์ อาการคลื่นไส้อาเจียนยังไม่หายไป บางรายอาจ เป็นจนกระทั่งคลอด รายที่มีอาการรุนแรงจะมีอาการเหนื่อยง่าย อ่อนเพลีย ซึม ผิวหนัง แห้ง ลิ้นแห้ง ลิ้นเป็นฝ้า ริม ฝีปากแห้งแตก ลมหายใจมีกลิ่นเหม็น ปัสสาวะน้อย สีเข้ม เป็นอาการของ ภาวะขาดน้ำหรือขาดสารอาหารได้

การช่วยเหลือ - ควรได้รับการรักษา ตั้งแต่แรกจะได้ผลดีกว่าทอดทิ้งไว้นาน

469

๒๕

470 ๒. โรคพิษแห่งครรภ์ หรือโรคครรภ์เป็นพิษ มักพบหลังอายุครรภ์ได้ ๒๘ สัปดาห์ไปแล้ว มักเกิดขึ้นในมารดาที่
471 มีครรภ์แฝด เป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูงเรื้อรัง หรือมีการตั้งครรภ์ไปปลาอุก

472 อาการ - ความดันโลหิตสูง เมื่อวัดความดันโลหิตขณะตรวจครรภ์ได้สูงกว่า ๑๔๐/๙๐ มิลลิเมตรปรอท หรือ
473 ความดันโลหิตเพิ่มจากครั้งก่อนมาก มีอาการบวมมากกว่าปกติ คือ บวมที่ขา เท้า มือท้อง และหน้า จะสังเกตได้จาก
474 การชั่งน้ำหนักตัวเวลาตั้งครรภ์ ถ้าเพิ่มมากกว่าสัปดาห์ละ ๑/๒ กิโลกรัม ควรสังเกตครั้งต่อไป นอกจากนี้ยังมีอาการ
475 ปวดหัว ตามัว ตาพร่า หรือมีไข่ขาวในปัสสาวะ หรืออาจมี อาการชักเกิดขึ้นได้

476 การช่วยเหลือ - ต้องแนะนำโดยเน้นให้หญิงมีครรภ์มาตรวจอย่างสม่ำเสมอ หรือเมื่อมีสภาพผิดปกติที่ตั้งที่
477 กล่าวข้างต้น ควรมาพบแพทย์โดยด่วน

478 ๓. โรคหัวใจ ถ้าเกิดในหญิงตั้งครรภ์จะมีอันตราย เพราะขณะหญิงตั้งครรภ์หัวใจต้องทำงานมาก กว่าคนปกติ
479 อยู่แล้ว ฉะนั้นถ้าคนที่มีอาการโรคหัวใจมากๆ จะตั้งครรภ์ไม่ได้ แพทย์อาจต้องพิจารณาให้ทำแท้งให้เพื่อช่วยชีวิตของ
480 มารดา และในรายที่ตั้งครรภ์ได้แพทย์จะต้องช่วยเหลือในการคลอดด้วยหรือในระยะครรภ์อาจต้องพักผ่อนหรือได้รับ
481 การดูแลอย่างใกล้ชิด

482 การช่วยเหลือ - เราสามารถถามอาการจากการตรวจครรภ์ว่า เคยมีอาการเหนื่อยบ่อยๆ หรือไม่ ถ้าพบหญิงมี
483 ครรภ์เป็นโรคหัวใจ ต้องมาให้แพทย์ตรวจตามนัดอย่างสม่ำเสมอและทำคลอดเอง

484 ๔. ท่อทางเดินปัสสาวะอักเสบ มักเกิดในท้องแรก เมื่อตั้งครรภ์ได้ประมาณ ๒๔ สัปดาห์

485 อาการ - ปวดท้องอย่างรุนแรง โดยเฉพาะบริเวณบั้นเอว มีไข้สูง หนาวสั่น ชีพจรเต้นเร็ว ปัสสาวะขุ่นข้น

486 การช่วยเหลือ - ส่งต่อแพทย์เพื่อรับการรักษาที่ถูกต้อง มิฉะนั้นอาจเกิดการติดเชื้อที่รุนแรงขึ้นภายในร่างกาย
487 และอาจเกิดการแท้งได้